

# نهضت حسینی

# نهضت بازگشت به وجدان و فطرت

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلّغی

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلّغی؛ استاد درس خارج حوزه علمیه قم طی سخنانی به تبیین مؤلفه‌های حادثه عاشورا پرداخت و آن را نهضت بازگشت به وجدان و فطرت دانست که در ادامه مشروح این سخنرانی تقدیم می‌شود.

بودند و یا تصوّر می‌کردند، شاید حکومتی تشکیل شود و آنها هم بتوانند، جایگاهی پیدا کنند و جو و فضایی بود که انسان‌ها خود را می‌فریفتند. در آن صورت، امام با سخنرانی خود آنها را از دور خود دور کرد؛ چون اگر دور نمی‌کرد، آب به آسیاب همان نظام ضدارزش خدعه‌بنیان خدعه‌محور می‌ریخت و این خطر بزرگی برای دین بود و امام <sup>علیه السلام</sup> آنها را تصفیه کرد.

شب عاشورا باز هم خواست، کسانی که می‌خواهند، برونند. این تصفیه‌ها برای این است که نهضت را خالص‌سازی و خدعه‌زدایی کند؛ نهضتی که می‌خواهد خطر نیزنگ را از پیرامون دین دور سازد. نهضتی که می‌خواهد، عمق دین را دوری از خدعه و نیزنگ معزفی بکند، باید خالص خالص و صاف صاف باشد. انسان‌هایی در آن شرکت کرده و مشارکت بچوبند که اینها با همه خلوص و اراده‌شان و با همه صافی و پاکی‌شان در این نهضت، شرکت کنند.

امام حسین <sup>علیه السلام</sup> در عین حال که ده‌ها و صدها و گاهی هزاران نفر را از خود دور می‌کرد، برای افراد خاصی پیام‌های خاصی می‌داد که آن افراد را جذب کند. مگر نه اینکه این همان امام حسین <sup>علیه السلام</sup> است که آن همه افراد را دور می‌سازد. اگر امام حسین <sup>علیه السلام</sup> به دنبال نیرو بود – آن‌چنان‌که در حرکت‌های سیاسی متداول است– نباید هزاران نفر انسان را دور کند. امام به دنبال خالص‌ها بود. خالص‌ها را دعوت می‌کرد؛ چون آنها می‌توانند، این نهضت پاک و بی‌پیرایه و صاف را در دل تاریخ خلق کنند و رجوع به وجدان و فطرت را به یک حرکت اجتماعی بدل کنند.

این نهضت بر همین اساس به دنبال آن بود که:

- از انسان‌های خالص یارگیری کند؛
- خلوص انسان‌های خالص را در بزرگترین نمایشگاه تاریخ به نمایش بگذارد.

بزرگترین نمایشگاه ارزش‌ها، پاکی‌ها، وفاداری‌ها، خلوص‌ها و آزادمردی‌ها در مقابل بزرگترین زشتی‌های تاریخ. اگر این تقابل و این صف‌آرایی انجام نمی‌گرفت، اساساً داوری در دل تاریخ به‌عنوان عاشورا شکل نمی‌گرفت.



**نهضت حسینی به‌اقتضای قرار داشتن در مصاف با همه زشتی**

**توانست حقیقتاً لایه‌های مختلف ارزشی را با قدرت و با اولویت تنظیم کند.**

**از تمرکز بر اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> گرفته تا پذیرش امت و تمرکز بر اصلاح امت**

**و تا حرکت پذیرش یک مسیحی درون نهضت که نگاهی به**

**همگرایی ادیبانی دارد و تا تمرکز بر رعایت اخلاق انسانی**

**همه اینها به‌صورت بسیار دقیق در امتداد اسلام و اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup>**

**در سیره و کلام امام حسین <sup>علیه السلام</sup> انعکاس پیدا کرده است.**

- نهضت حسینی در بردارنده نظام اولویت‌ها**

نهضت حسینی به‌اقتضای قرار داشتن در مصاف با همه زشتی، توانست حقیقتاً لایه‌های مختلف ارزشی را با قدرت و با اولویت تنظیم کند. از تمرکز بر اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> (که برجسته‌ترین شعارهای روز عاشورا را به خود اختصاص داد) گرفته تا پذیرش امت و تمرکز بر اصلاح امت و تا حرکت پذیرش یک مسیحی درون نهضت که نگاهی به همگرایی ادیبانی دارد و تا تمرکز بر رعایت اخلاق انسانی(همان‌طور که در کلام حضرت است)، همه اینها به‌صورت بسیار دقیق در امتداد اسلام و اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> در سیره و کلام امام حسین <sup>علیه السلام</sup> انعکاس پیدا کرده است.

- یادی از مرحوم آیت‌الله‌العظمی‌صافی <sup>علیه السلام</sup>**

در پایان مناسب است یادی از مرحوم آیت‌الله‌العظمی صافی <sup>علیه السلام</sup> که به‌معنایی جلسه به آن مرجع راحل تعلق دارد، داشته باشیم.

این مرجع فقید تمرکز اصلیشان آن چنان که همه می‌دانند، در جلسات، بر اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> بود و بهترین و زیباترین کلمات زبان ایشان، مربوط به اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> و سیره آنان بود؛ اما خیلی راحت و ساده می‌شد، ذیل این «حرکت اهل‌بیت‌بنیان» و «اهل‌بیت‌محور» این مرجع فقید، نگاه به اُفت و جهان اسلام را مشاهده کرد و همچنین نگاه‌های انسانی، اخلاق و عاطفه انسانی را از لابلای کلام ایشان استخراج نمود.

این با کیاستی خاص حرکتی را مطرح می‌نمودند که نقطه برجسته و پررنگ در این حرکت، اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> بود با ابعادی که به سمت جهان اسلام امتداد پیدا می‌کرد.



عاشورا حادثه‌ای متشکل

از چند مؤلفه است که تجمیع،

تلفیق و تحلیل این مؤلفه‌ها، ما را به

یک واقعیت مهم رهنمون می‌کند و آن اینکه عاشورا

واقعه‌ای استثنایی، پرلایه، پرمعنا، پریپام و پرامتداد است.

فهم و کشف این حقیقت می‌طلبد که به‌طور گسترده و جدی، به

مطالعه عاشورا از زوایای جدید بپردازیم.

واقعیت این است که بدون تحقیق جامع و کنکاش متکی بر تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، اخلاق‌شناختی، تاریخ‌شناختی، تفسیرشناختی، کلام‌شناختی و شریعت‌شناختی، نمی‌توان به ابعاد و اضلاع این نهضت عظیم و همچنان در حال حرکت پی برد. باید اعتراف کرد که اکتفا کردن به بررسی این نهضت از چند زاویه تکراری و چند دیدگاه معدود(هرچند مهم)، کم‌کاری در قبال این حادثه بزرگ و استثنایی است.

این مؤلفه‌ها عبارتند از:

- فعل معصوم <sup>علیه السلام</sup>**

عاشورا حادثه بزرگی است که حقیقت، عینیت و کیان آن، رویارویی با ظلم، جهالت، قساوت، دنانت و تمامی ضد ارزش‌هاست که این رویارویی بزرگ و فرگیر را معصوم <sup>علیه السلام</sup> مدیریت کرده است؛ نه یک انسان عادی.

فعل معصوم <sup>علیه السلام</sup> حایر بیشترین ظرفیت‌ها، امتدادها، کارکردها و پیام‌هاست و تأثیرات و پیامدهای سازنده آن، قادر به حرکت در طول زمان و پوشش‌دهی نسبت به شرایط مختلف تاریخی است و می‌تواند، در گذر زمان به‌صورت دینامیکی بازتولیدکننده نقش‌های اجتماعی باشد.

- حضور یکپارچه اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> در حادثه عاشورا**

همه اهل‌بیت و حرم رسول‌الله <sup>صلی الله علیه و آله و سلم</sup> به‌صورت یکپارچه و با همه ظرفیت و ارتباط و مناسبات فیما بین خود، در حادثه عاشورا حضور به‌هم رساندند و این، در طول تاریخ امری استثنایی است؛ از زن و بچه، بزرگ و کوچک و همه اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup>.

- وحدت مکان**

رویارویی اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> در یک مکان مشخص یعنی کربلا انجام گرفت.

مکان‌های مختلفی محل بروز حادثه نبود. یک مکان بود، تفرّق از حیث میدانی در کار نبود، یک میدان بود؛ لذا تمرکز اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> در یک مکان نسبت به حادثه، می‌تواند فرصت شناخت زوایای فعل معصوم <sup>علیه السلام</sup> را بیشتر و ابعاد آن را آشکارتر کند.

- وحدت زمان**

این حضور یکپارچه در یک مکان یعنی کربلا و در یک روز اتفاق افتاد.

- وحدت مصاف**

همه اهل‌بیت <sup>علیهم‌السلام</sup> در یک روز، در یک مکان به مصاف یک شرایط رفتند و یک کنشگری تاریخی منسجم و باهم و هماهنگ با یکدیگر را خلق کردند. اساساً در مصاف قرار گرفتن، منشأ و خاستگاه انکشاف حقایق و واقعیت‌هاست.

و اساساً مصاف‌ها، نقطه‌های عطف و عزیمت در تاریخ هستند. وقتی که ابراهیم <sup>علیه السلام</sup> در آن روز در مصاف با آنهایی که آمده بودند او را محاکمه کنند، قرار گرفت که چرا بنهارا را شکسته و بت بزرگ را نگه داشته، نقطه اساسی برای عزیمت به سمت حرکت توحیدی شد. یا موسی <sup>علیه السلام</sup> در یوم‌الزینه، در یک مصاف، سرنوشت جامعه را در ارتباط با تزویر فرعون و یکسره کردن وضعیت اجتماعی به‌نفع دین الهی خود رقم زد و مصاف (برز الاسلام کله الی الکفر کله) نقطه عطف تاریخی است.

روز عاشورا نیز یک مصاف است. مصاف این روز از همه مصاف‌های تاریخ بالاتر بود و همه به‌نجوی در آن حضور داشتند. حتی از آن مصاف (برز الاسلام کله الی الکفر کله) هم، بالاتر بود؛ به‌دلیل اینکه اینجا همه فطرت، همه حقایق، همه ادیان و همه اسلام، در برابر همه رذالت‌ها و قساوت‌ها و شقاوت‌ها و همه زشتی‌ها و همه نیزنگ‌ها و خدعه‌ها قرار گرفت.

اگر یک طرف حق، با همه ظرفیت و یک طرف باطل، با همه ظرفیت، حضور پیدا کند، لحظه به لحظه این مصاف می‌تواند خاستگاه مطالعه عمیق و دریافت حقایق باشد.

لذا درس‌های مربوط به چنین مصافی را این مسلمان‌ها فقط نیستند که می‌فهمند. در ارتباط با برز الاسلام کله الی الکفر کله، اصحاب کفر نمی‌توانند، آن مصاف را درک کنند؛ ولی اینجا یعنی مصاف روز عاشورا چون مصاف عمیق‌تر و اساسی‌تری است، انسان‌های تاریخ حتی آنان‌که در جبهه کفر هستند، این مصاف را درک می‌کنند و می‌توانند به داوری روی بیاورند و حق را به امام حسین <sup>علیه السلام</sup> بدهند. به‌همین خاطر، این روز، عظیم‌ترین روز مصاف و عظیم‌ترین مصاف در یک روز است.

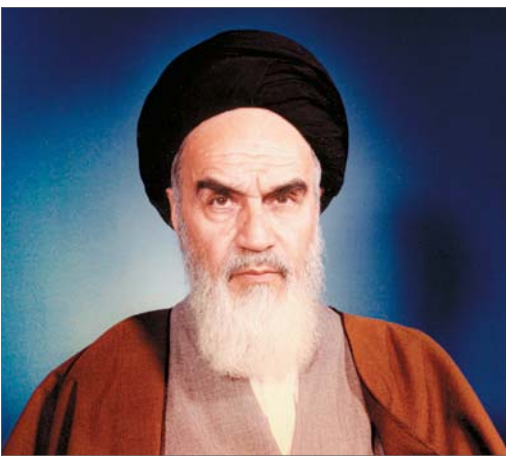
توجه به این مؤلفه‌ها باعث می‌شود که ما با سرعت از کنار عاشورا رد نشویم؛

بلکه ابعاد مطالعات جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، تصمیم‌شناختی بحران‌شناختی، تاریخ‌شناختی و دین‌شناختی به‌معنای خاص خود، اخلاق‌شناختی و… را که دارای موضوعات مختلف و متفاوتی است، بازشناسیم و روز عاشورا را دم به دم مطالعه کنیم؛ چون به‌شکل استثنایی، یک معصوم <sup>علیه السلام</sup> در مقابل یک حادثه واحد قرار گرفته و دارد لحظه به لحظه

- ویژه‌نامه حماسه حسینی**

**حماسه حسینی**

**از منظر امام خمینی <sup>ره</sup>**



یکی از نقاط برجسته زندگانی امام خمینی <sup>علیه السلام</sup>، عشق والای ایشان نسبت به اهل‌بیت عصمت و طهارت <sup>علیهم‌السلام</sup>، به‌ویژه ساحت مظهر حضرت سیدالشهدا <sup>علیه السلام</sup> بود. عاشورا و کربلا در نگاه امام، جایگاه ویژه‌ای دارد و امام نظرها به بلندی به عاشورا افکنده و آن را دست‌مایه ستrgی برای آفرینش انقلاب اسلامی یافته و از آن الهام گرفته است. امام خمینی <sup>علیه السلام</sup> قیام خود را برگفته از قیام سیدالشهدا <sup>علیه السلام</sup> معرفی و به آن افتخار می‌کند. پیام حماسی امام به‌مناسبت محرم آن سال، شعار «پیروزی خون بر شمشیر» را به‌عنوان منطق انقلاب اسلامی در مواجهه با دنیای کنونی ندا داد. راهپیمایی میلیون‌ها تن در تهران و سراسر ایران در روزهای تاسوعا و عاشورای حسینی در سال ۵۷، کمر رژیم شاه و آمریکا را در حمایت از شاه شکست و از آن پس هر سال، محرم و عاشورا عرصه بسنج نیروهای مؤمن به انقلاب اسلامی و باعث افزایش روح سلحشوری در مدافعان انقلاب گردید و در طول دوران ۸ سال دفاع حسین‌گونه ملت ایران نیز، محرم و عاشورا و نام مقدس سالار شهیدان و اصحابش نه‌تنها به‌عنوان رمز عملیات و اسامی لشگرها و گردان‌ها و عملیات موفق سپاه اسلام؛ بلکه به‌عنوان مهمترین الگو و انگیزه عموم رزمندگان، تأثیر معجزه‌آسای خویش را برجای نهاد.

امام خمینی <sup>علیه السلام</sup> می‌فرماید: «محرم ماهی است که عدالت در مقابل ظلم و حق در مقابل باطل قیام کرده و به اثبات رسانده است که در طول تاریخ، همیشه حق بر باطل پیروز شده است. امسال در ماه محرم، نهضت حق در مقابل باطل تقویت می‌شود.» (صحیفه امام، ج ۵، ص ۱۷۷)

رمز بقای انقلاب اسلامی، ایستادگی بر ارزش‌ها و آرمان‌هایی است که در منطق عاشورا، به شفاف‌ترین و ژال‌ان‌ترین وجه ممکن متجلی گردیده است. لزوم پایبندی به این منطق و ایمان به شعارهای این مکتب، منحصر به عرصه اندیشه و اعتقاد نیست؛ بلکه باید منطق انقلاب امام <sup>علیه السلام</sup> را که جز منطق عاشورا نبود و شعارها و آرمان‌های ایشان را که جز شعارها و آرمان‌های عاشورا نبوده است، … «با حلول ماه محرم، ماه حماسه و شجاعت و فداکاری آغاز شد؛ ماهی که خون بر شمشیر پیروز شد؛ ماهی که قدرت حق، باطل را تا تاب محکوم و داغ باطل بر جبهه ستمکاران و حکومت‌های شیطانی زد؛ ماهی که به نسل‌ها در طول تاریخ، راه پیروزی بر سر نیزه را آموخت؛ ماهی که شکست ابرقدرت‌ها را در مقابل کلمه حق به ثبت رساند؛ ماهی که امام مسلمین، راه مبارزه با ستمکاران تاریخ را به ما آموخت.» (صحیفه امام، ج ۵، ص ۷۵)

حضرت امام <sup>علیه السلام</sup> علل شکل گرفتن و بقای انقلاب اسلامی را مدیون و موهون عاشورا و نهضت اباعبدالله <sup>علیه السلام</sup> می‌دانند و معتقدند که مردم درس قیام و مبارزه را از امام حسین <sup>علیه السلام</sup> فرا گرفته‌اند: «رمز پیروزی اسلام بر کفر جهانی را در این قرن که پانزدهم خرداد۴۲ سراغ‌از آن بود، در دوازدهم محرم حسینی جستجو کنید که انقلاب اسلامی ایران، پرتوی از عاشورا و انقلاب عظیم الهی آن است.» (صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۴۸۲)

عدالت‌خواهی و مبارزه با جور و ستم، از جمله اهداف حرکت انقلابی مردم ایران به‌رهبری امام خمینی <sup>علیه السلام</sup> بود که برگرفته از نهضت عزت‌مدارانه حسینی است. سیدالشهداء <sup>علیهم‌السلام</sup> وقتی می‌بیند که یک حاکم ظالمی، جائری، در بین مردم دارد حکومت می‌کند، تصریح می‌کند حضرت که اگر کسی ببیند که یک حاکم جائری در بین مردم حکومت می‌کند، ظلم دارد به مردم می‌کند، باید مقابلهش بایستد و جلوگیری کند، هر قدر که می‌تواند؛ با چند نفر، با چندین نفر که در مقابل آن لشکر و بساط، هیچ نبود؛ لکن تکلیف این‌طور می‌دانست که باید قیام بکند و خوش را بدهد تا اینکه این ملت را اصلاح کند تا اینکه این غلم یزید را بخواهاند و همین‌طور هم کرد و تمام شد. خوش را داد و خون بسپراهیش را داد و اولادش را داد و همه چیزهای خودش را داد در (این) راه، برای اسلام. مگر خون ما رنگین‌تر از خون سیدالشهدا <sup>علیه السلام</sup> است؟.» (صحیفه امام، ج ۴، ص ۱۵۲ – ۱۵۱)

یکی از ابعاد بسیار مهم نهضت عاشورا بعد اصلاح‌گرانه آن بود. جامعه‌ای که از معیارهای اصیل دین و ملاک‌های ارزشی فاصله بگیرد و فساد در پیکره آن ریشه بدواند، بی‌بندوباری در آن گسترش یابد و ظلم و ستم بر مردم حکومت کند و به جان و مال مسلمانان تعرض شود، چنین جامعه‌ای بیش از هر چیز نیاز به اصلاح دارد و امام حسین <sup>علیه السلام</sup> در چنین شرایطی زندگی می‌کردند و بنابراین مهمترین هدف قیام خویش را اصلاح امت جدّش معرفی کردند: «امروز مطلب مهم است. از مهمانی است که جان باید پایش داد. همان مهمی است که سیدالشهداء <sup>علیهم‌السلام</sup> جانش را داد برایش؛ همان مهمی است که پیغمبر اسلام <sup>صلی الله علیه و آله و سلم</sup> بیست و سه سال زحمت برایش کشید؛ همان مهمی است که حضرت امیر <sup>علیه السلام</sup> هجده ماه با معاویه جنگ کرد؛ درصورتی‌که معاویه دعوی اسلام می‌کرد… برای اینکه یک سلطان جائر بود؛ برای اینکه یک دستگاه جائر بود؛ باید به زمینش برزند. آن‌قدر از اصحاب بزرگوارش را به کشتن داد، آن‌قدر از آنها را هم کشت؛ برای چه؟ برای اینکه اقامه حق بکند، اقامه عدل بکند.»(صحیفه امام، ج ۶، ص ۳۳)

منبع: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی